

Sr. JOAQUIM CASSÀ I BARRERA

“ARENYES DE L'ANY 2011”

Biblioteca P. Fidel Fita

12 de maig de 2012

Molt bona tarda a tothom,

Agraeixo al senyor Joaquim Cassà i Barrera la seva deferència en voler que l'acompanyi en aquest acte. És un honor per a mi que ell hagi considerat que jo sóc un dels molts amics que té, capaç d'acreditar perquè és plenament mereixedor del guardó d'Arenyenc de l'any 2011 que avui se li atorga.

Aquest guardó, com vostès saben, té la característica que neix des de baix. És un guardó popular que es diferencia dels guardons oficials que s'estableixen des de dalt, des de les institucions. Ambdós tipus de guardons, els que sorgeixen des de dalt i els que neixen des de baix, conviuen plenament en la nostra societat i és bona cosa que així sigui. I avui cal que valorem aquests guardons populars al costat dels reconeixements oficials. Ja arribarà el dia que el senyor Joaquim Cassà obtindrà també un reconeixement institucional significatiu.

En efecte, el senyor Joaquim Cassà aplega prou virtuts positives com per ser guardonat avui. Ell és un home actiu i emprenedor, de conviccions sòlides, catòlic practicant sense estridències, catalanista de pedra picada i arenyenc de cor i de soc arrel.

Quan dic que el senyor Joaquim Cassà és un home emprenedor faig referència a la seva antiga activitat empresarial i, alhora, a la seva activitat cultural dels darrers divuit anys. Com vostès saben el senyor Cassà fou un empresari que va reeixir en el difícil món del tèxtil, en concret el de la fabricació de mitjons. I crec que avui val la pena repassar breument la seva activitat empresarial per poder entendre millor l'activitat cultural desplegada els darrers anys.

El senyor Cassà va començar a treballar l'any 1936 a l'edat de setze anys a Can "Frederico" Martí i ja aleshores va saber valorar el fet que l'empresa tingués una mena de patent sobre la manera d'acabar el coll de les samarretes esport. Per al senyor Cassà saber aplicar les innovacions tècniques adients a fi de mantenir la productivitat i guanyar així competitivitat, és un factor clau per reeixir. Quan va retornar de la guerra civil espanyola del 1936-1939 i del servei militar posterior aplicat als perdedors, a l'edat de 21 anys va entrar a treballar a Can Caballé i Vila, fabricants de mitjons amb la marca "Elios".

Dos anys després d'aquest treball va acceptar anar a dirigir una fàbrica a Amer tot i tenir la residència a Arenys de Mar. Això requeria en primer lloc una autorització paterna per a poder fer negocis, cosa que va concretar-se davant del notari de l'època, el senyor Aurelio Fernández Anodón, persona que imposava per la seva elegància en el vestir i per la seva signatura oficial de notari que era d'una magnificència florentina. Des de l'any 1941 a l'any 1945, al llarg de tres anys, el senyor Cassà va anar a treballar a Amer fet que implicava agafar el tren a dos quarts de set del matí i després de diversos transbords i mitjans de comunicació, arribar a la fàbrica cap a les dues del migdia. Allí hi restava un parell de dies, sovint sense dormir ja que calia aprofitar la nit per produir mitjons amb la major disposició d'electricitat, molt escassa durant el dia pel consum que s'efectuava els matins i les tardes. Al vespre hi havia menys consum i hom podia així aplicar major intensitat lumínica, fet que ajudava a la precària tecnologia de l'època en el filat dels mitjons. De retorn a Arenys de Mar el senyor Cassà hi esmerçava les corresponents set hores de viatge. I així, alternativament Arenys-Amer; Amer-Arenys, cada dos dies.

Esmento aquests detalls per remarcar un tret de la personalitat del senyor Cassà: la tenacitat. Una tenacitat que ha aplicat a la seva tasca cultural on la investigació persistent i la voluntat de fer les coses bé, han donat els fruit que coneixem: els articles sobre els carrers d'Arenys i el llibre dels Sala vidriers, als quals hem referiré més endavant.

He dit que el senyor Cassà té per motor vital la tenacitat i la voluntat de fer bé les coses, que no és exactament la mateixa idea que voler triomfar. Fabricar mitjons als anys quarantes i cinquantes del segle passat no tenia res de fàcil. Fins el Pla d'Estabilització Econòmica iniciat l'any 1959, ser industrial o empresari en general, volia dir bregar amb "cupos", "buots" i "estraper-lo". Volia dir tenir capacitat per no desanimar-se enfront de les moltes intervencions que afectaven l'economia productiva. Volia dir ser capaç de superar l'escassetat de primeres matèries; planificar la poca energia disponible per a la indústria; buscar la manera d'adquirir maquinària adient al procés productiu; prescindir de la nul·la comprensió social i política que hi havia respecte a crear llocs de treball i fomentar el creixement econòmic.

El senyor Cassà va transitar immune entre aquest fangueig i des del retorn de la guerra el 1941 fins l'any de la jubilació laboral el 1994 a l'edat de 74 anys, va esmerçar cinquanta cinc anys de la seva vida a fer anar endavant la fàbrica de mitjons d'Amer; la d'Arenys de Mar que va arribar a ser una fàbrica important; la de plàstics manufacturats del Poble Nou i, els darrers anys, el trasllat de les màquines tèxtils d'Arenys a Costa Rica. A Costa Rica les coses no varen anar gens bé per manca de seriositat dels socis sudamericans i per interferències de la política en l'economia.

Per copsar aquesta entrega quasi absoluta a l'activitat empresarial els explicaré una anècdota. Em consta que cap a l'any 1966 el senyor Cassà, en una sortida de la fàbrica a una botiga de la Riera, un matí d'estiu, es va adonar amb sorpresa que a la vila d'Arenys hi havia turistes que hi transitaven. No tenia consciència d'un inicial desplegament del turisme a la nostra vila, activitat que després no es va consolidar amb prou força, com vostès ja saben. Ell estava abocat a l'empresa industrial, a fer tres torns de vuit hores, a produir les vint-i-quatre hores del dia sense distraccions, aturades i menys encara defalliments. Repetim-ho: treball tenaç, producció de qualitat, bons resultats.

He dit en començar la meva exposició que a més d'emprenedor productiu i investigador en el camp de la història local el senyor Cassà és un catalanista de pedra picada. Un catalanista gens doctrinari i poc teòric. És un catalanista

pràctic i, si hom vol també sentimental, com correspon a les persones que estimem el país de manera que en podríem dir bàsica: és a dir, identitària, arrelada al lloc de naixement i, alhora, oberta al món. El senyor Cassà ha viscut sempre a Arenys de Mar i també li ha agradat viatjar, quan li ha estat possible, a diversos països, entre ells Anglaterra.

Cap a l'any 1970, quan tenia cinquanta anys el senyor Cassà i la seva muller la senyora Carme Caballé, varen fer el seu primer viatge a Anglaterra. A Londres en visita turística i a la ciutat de Leicester, on varen adquirir maquinària per a fabricar mitjons, una maquinària que en aquella època incorporava novetats tecnològiques significatives. Els venedors anglesos els varen acollir com cal i foren convidats a dinar en una finca aristocràtica del segle XIV, on a més de servei de restauració de qualitat hi feien també, de tant en tant, desfilades de moda. Aquell dia hi havia una mostra de moda espanyola. El senyor Cassà només posar el peu a l'enorme sala de restauració-desfilades es va adonar que a més de la bandera anglesa i de l'espanyola hi havia també la bandera catalana. Ell no es va conformar amb una explicació simple: era una atenció dels emprenedors anglesos envers els compradors catalans. Va preguntar perquè hi havia una bandera catalana en lloc destacat i va saber que el gerent de la instal·lació era un català de Martorell. Aquest senyor, quan ell ho considerava adient, plantava la bandera catalana sense valorar-ne la conveniència o inconveniència en termes polítics o crematístics. Es tractava de posar la bandera del país propi, Catalunya, fos la cosa ben entesa o no, per les personalitats o assistents que visitaven l'establiment.

Permetin-me encara una altra referència. Quan el senyor Cassà reviu els anys de la guerra civil i la immediata postguerra, és molt sobri en els seus comentaris, fet que coincideix amb altres catalans que es trobaren en les mateixes circumstàncies. No és gens expansiu en el relat de la seva presència a segona línia al front del Segre, minvat per l'aguda miopia òptica que pateix; ni tampoc s'esplaiava en recordar la curta però dura estada al camp de concentració de Sant Cebrià del Roselló – “de quan en dèiem Sant-Cyprien”, segons escriu Ferran de Pol al llibre “Un de tants”-; ni el viatge de retorn a Catalunya via Irun, Sant Sebastià, Màlaga – on va estar un mes en un camp de concentració- ni

els mesos empresonat a Sevilla, fins arribar a Algesires on 15.000 homes feien treballs forçats condemnats a construir fortificacions. No parla gaire d'això el senyor Cassà. Ell era de la quinta del biberó i té clar que fou un crim enviar joves sense preparació militar al combat bèl·lic. I te clar, també, que l'horror de la guerra i més encara d'una guerra civil cal, per damunt de tot, estalviar-lo als homes i a les dones i més als qui són pares o mares.

Allò que sí explica el senyor Cassà és un fet esdevingut l'any 1940 a Sevilla i que té relació amb el seu registre d'home que estima el país. Hi havia una banda municipal que interpretava marxes i himnes i, de sobte, ell va copsar que també es posaren a tocar una sardana. Una sardana a Sevilla en plena postguerra, Déu meu quina sorpresa!

Val la pena recordar que el pare del senyor Joaquim Cassà fou un bon músic. Tocava la tenora a l'orquestra de Cassà de la Selva, vila en la que ell havia nascut i tota la seva vida la va dedicar a fer de músic arreu de Catalunya. Quan a la postguerra el senyor Cassà fill va escoltar aquella sardana es va posar a plorar: els records de la família i del país li ompliren el cor de goig i pena alhora, però va saber sobreposar-se. Volia conèixer quin era el títol de la sardana que escoltava emocionat. Els ho va preguntar als músics, que aleshores no varen saber contestar-li. El senyor Cassà va dedicar anys a esbrinar el títol d'aquella peça musical que va escoltar a Sevilla l'any 1940 i ara ja té la certesa que era el "Gall de Ripoll" del mestre Josep Ribas i Gabriel. Amb aquesta referència a la sardana que el senyor Cassà va escoltar a Sevilla l'any 1940 i la seva recerca per esbrinar-ne el títol, novament constatem que l'afany de saber, la tenacitat i l'amor a les coses del país, són trets de caràcter en el senyor Cassà.

En aquesta glosa obligadament curta de la personalitat del senyor Cassà voldria ara referir-me a les seves conviccions morals laiques, compatibles del tot amb la seva pràctica religiosa, cristiana.

Al meu entendre el senyor Cassà practica una doctrina que no només és tolerant amb les actituds de dissidència i les opinions contràries, sinó que expressa una fonda creença en les virtuts de la societat democràtica oberta. El

senyor Cassà no només es limita a cedir als altres el màxim espai per a viure i per a prosperar, fet que en sí mateix té prou valor; no només practica allò de deixar en pau a la gent, fet que també és positiu en un món ple d'interferències i de posar-nos els uns als altres el dit a l'ull. No. Com dic, no només practica una idea de la tolerància, de no interferència, de deixar fer i desfer, una idea ja prou valuosa pel que suposa de llibertat per als altres. Allò que el caracteritza és la convicció que té respecte als avantatges, individuals i col·lectius, que proporcionen les societats obertes, aquelles que practiquen el pluralisme de valors sense caure en el relativisme.

Les vivències del senyor Cassà adquirides en la confrontació entre germans a la guerra civil espanyola, la desastrosa postguerra franquista, l'adveniment de la democràcia formal, el progrés econòmic i ara la crisi financera amb greus conseqüències socials negatives, l'han portat al convenciment que hi ha una perenne possibilitat de conflicte entre valors que són positius en sí mateixos, conflicte que mai pot ser eliminat del tot en la vida personal o social. Precisament per això és molt important que la societat permeti als individus escollir entre opcions diverses. Ell està convençut que en una societat oberta, es pot intentar equilibrar les aspiracions, es poden fer pactes, es poden trobar solucions a qüestions concretes, solucions que són precàries però que resulten funcionals. Es pot intentar combinar un determinat grau de llibertat i un determinat grau d'igualtat. Un cert grau de justícia i alhora un grau de perdó. Una dosi de condemna moral i alhora de comprensió d'una situació humana concreta sotmesa a greus dificultats anímiques i econòmiques. Des del seu profund cristianisme ha defensat que la societat i els particulars destinin un tant dels recursos materials disponibles per alimentar als afamats, vestir als qui van nus, curar als malalts, acollir als qui no tenen sostre, com predica l'Evangelí.

He definit al senyor Cassà com un home emprenedor, de conviccions morals i creences cristianes fondes i catalanista fins al moll de l'os. Ara, ja per a finalitzar, pertoca recordar la seva condició d'arenyenc de cor i de soc arrel.

Una vegada closa l'etapa d'empresari el senyor Cassà va saber concentrar-se en ser un escriptor i un historiador de la vida local arenyenca. El senyor Cassà

no va voler quedar-se a casa i gaudir només de la intimitat generosa i plaent de la llar familiar que la jubilació permet. Ha sabut fer d'avi i espòs amatent i també iniciar un camí profitós en el món de les lletres.

Fou el senyor Josep Montmany, fill predilecte de la nostra vila i persona grata de recordar en tot moment, qui va empènyer al senyor Cassà a escriure a la revista Arenys Vida Parroquial, una revista que mai ha estat reservada només als feligresos. Ans al contrari, ara que malauradament ja no es publica, són més les persones que valoren la característica bàsica d'aquella revista: primer educar al lector en base a valors morals, laics o religiosos; després informar respectant la veritat i el rigor dels fets; finalment formular opinió i, si s'escau també, fer una crítica respectuosa i ajustada a la consideració que cal tenir a tota persona i a qualsevol pensament no totalitari.

Arenys Vida Parroquial es va publicar al llarg de mes de 66 anys, des del 1944 al 2010 i en les seves diferents etapes ha tingut directors i escriptors de prestigi, sempre a l'empara del Rector de la Parròquia de Santa Maria. Gairebé un terç de la història de la revista, en el seu tram final, fou mossèn Martí Amagat i Matamala l'home que va saber acomboiar la revista i donar suport als seus directors. És un fet molt positiu que el dia 25 de maig, d'aquí vuit dies, a la seu del Teatre Principal, hi hagi programat un merescut homenatge a mossèn Martí Amagat a fi de poder, així, reviure la seva memòria un any després de la seva mort.

No fou gens fàcil per al senyor Cassà decidir acceptar la proposta del senyor Montmany, reblada per la insistència de mossèn Martí Amagat, dues persones amb qui ell hi tenia una gran amistat. El senyor Cassà tenia aleshores 74 anys, el seu aprenentatge de les lletres quan era infant fou a cal senyor Puntés als anys vint i trenta del segle XX i sempre en castellà; havia après pel seu compte el francès, idioma que domina, però tenia poca formació humanista; i si bé era un lletraferit, ell havia dedicat totes les energies a l'empresa productiva i, al moment de la jubilació pràcticament no havia publicat articles a revistes impreses.

Tanmateix el senyor Cassà es va posar a la feina i a Arenys Vida Parroquial hi va publicar la història de 76 carrers de la nostra vila. Cosa que es diu aviat, però només cal fer quatre càlculs per adonar-se dels esforços esmerçats i del bon resultat obtingut. Sé que té en fase d'escriptura la història de dos altres indrets de la vila significatius: els indrets públics dedicats a dos fills predilectes: Ferran de Pol i Fèlix Cucurull. I si qualla una iniciativa que ell mateix va suggerir en un acte públic en aquesta biblioteca, haurà d'escriure l'article número 79 dedicat als vidriers Sala en la plaça o carrer darrera l'antic forn del vidre.

És obligat reconèixer al senyor Cassà i així ho fem gustosos, el mèrit d'haver recuperat per tots nosaltres una part viva de la història local. Quan ell ens recorda allò que fa molts anys era notícia a Arenys de Mar, o quan escriu sobre la història dels carrers d'Arenys, o quan fa la descoberta d'artesans, escriptors i personalitats; quan el senyor Cassà fa això, ens aporta unes referències històriques que fan millor el nostre fet quotidià. Des de l'àmbit local es reforça un imprescindible sentiment de pertinença i el nostre viure adquireix major seguretat, força i vigor. No és gens sobrer, ans al contrari, saber perquè un carrer porta un nom de persona o indret; perquè determinades festes civils i religioses tenen un significat específic i no un altre; perquè honorem a personalitats locals, civils o eclesiàstiques, amb vàlua amplament reconeguda fora de la vila. La història viva de la vila que ens aporta el senyor Cassà és feta des de la intel·ligència, l'esforç de la lectura i la recerca, però sobretot és feta des de l'amor que dicta el cor per a les coses d'Arenys que ell estima.

És per això que quan el dia 1 de desembre de l'any passat es va presentar aquí a la Biblioteca el magnífic llibre del senyor Cassà: "Els Sala, senyors del foc" amb el subtítol "Vidriers arenyencs a cavall de dos segles", els assistents a l'acte vàrem tenir la clara percepció de gaudir d'un intangible espiritual pel mer fet de ser arenyencs. Com s'esdevé en altres viles i ciutats de Catalunya nosaltres també vàrem poder copsar aquell dia -i com així ho hem fet en altres ocasions- que tenim ingredients positius que ens donen gaudi i aire per a viure. És a dir en el nostre cas aquell dia es feu palès que tenim un escriptor infatigable i de qualitat de nom Joaquim Cassà i Barrera; que hem tingut un magnífic Centre d'Estudis Josep Baralt, capaç de saber cloure molts anys de

bona feina, finançant un llibre esplèndidament editat; i que la col·laboració de l'Ajuntament amb el món de la cultura local, és una col·laboració sòlida.

Acabo. Gràcies, senyor Cassà per la bona feina feta. I que per molts anys pugui vostè continuar escrivint com fins ara, amb bona salut i també, amb el bon humor i la fina ironia que el caracteritzen. Vostè té amb nosaltres un deure pendent que esperem veure acomplert ben aviat: aquest deure és publicar un llibre que aplegui els 78 o 79 articles sobre els carrers d'Arenys amb fotografies de la Sussi Xiberta. Crec que el llibre és ja a la cuina, com aquell que diu, i ara cal concretar-ho en una realitat.

Senyor Cassà, moltes felicitats per aquest merescut guardó que avui li atorga la revista "L'Agenda".

Miquel Rubirola i Torrent